

Fråga om en socialnämnds möjlighet att bistå en dansk social myndighet med uppgifter rörande ett barn som var tvångsomhändertaget i Danmark men som vistades i Sverige

---

I en anmälan till JO framförde AA klagomål mot socialförvaltningen i Åstorps kommun. Klagomålen avsåg sammanfattningsvis att förvaltningen, efter kontakt från polisen och på uppdrag av Rødovre kommune i Danmark, vidtog åtgärder för att utreda hennes dotters (BB) förhållanden, utan behörighet och utan att det fanns skäl till det. AA framförde även klagomål mot bl.a. kränkande behandling, uteblivna svar på skriftliga frågor, bristande dokumentation och vägran att låta henne få ta del av personakten och handlingarna i den.

Inledningsvis inhämtades per telefon upplysningar från 1:e socialsekreteraren CC vid socialförvaltningen i Åstorps kommun.

Därefter anmodades Socialnämnden i Åstorps kommun att inkomma med utredning och yttrande över vad som framfördes i anmälan.

Under remisstiden inkom en kompletterande skrivelse från AA. Skrivelsen översändes till nämnden för att beaktas vid besvarandet av remissen.

Socialnämndens arbetsutskott antog en tjänstemannaskrivelse, upprättad av 1:e socialsekreteraren CC, som sitt eget remissvar. I skrivelsen anfördes följande (hänvisningar till bilagor har här utelämnats).

Sammanfattning av mina kontakter med AA och Rødovre kommune:

I början av sept 00 ringde polisen Ängelholm till socialkontoret i Åstorp och bad om assistans vid hämtning av en 11-årig flicka, omhändertagen av danska myndigheter. Dansk polis hade hänvänt sig till svensk polis. Polisen föreslog hämtning på dagtid.

Jag tog reda på att flickan fanns i kommunen och hade börjat skolan i Nyvång. Jag ringde tillbaka till polisen och framförde min åsikt, att det var olämpligt, ur barnets synpunkt, att främmande personer skulle verkställa hämtning. Jag rådde polisen att kontakta ansvarig kommun i Danmark.

000915 får vi begäran från Rødovre kommune att undersöka förhållandena kring den omhändertagna flickan BB:s skolgång, för att Rødovre därefter skulle ta ställning om BB skulle hämtas eller om beslutet om omhändertagande skulle hävas.

Jag tillskriver modern AA om Rødovre kommunes begäran och erbjuder henne tid för besök på socialkontoret. 000925 träffar jag och kollegan DD modern, som

uppger att dottern BB mår bra och trivs i skolan i Nyvång. Modern medger på min förfrågan ett hembesök. 001003 träffar vi BB och modern i hemmet. BB berättar lite om skolan. Modern uttrycker sin ilska över danska myndigheters agerande och hävdar att de handlar juridiskt felaktigt.

Efter telefonsamtal med skolans rektor meddelar jag per telefon Rödovre kommune att BB har en fungerande skolgång.

Vi bedömer att det ej finns anledning från Åstorps socialtjänst sida att öppna någon utredning angående BB:s förhållanden.

Rödovre kommune önskar dock ett möte med skolpersonal och jag sammankallar rektorn för Nyvångsskola, moderns juridiska ombud (AA hade av sagt sig närvaro) och representanter från Rödovre kommune 001024. Tyvärr ger Rödovre kommune återbud med kort varsel.

001107 kommer mötet till stånd på socialkontoret i Åstorp. Handläggarna från Rödovre kommune får information av rektorn om BB:s skolsituation. Handläggarna ber mig att brevlades sammanfatta min kontakt med dem och deras ärende.

010105 erhåller vi för kännedom från Rödovre kommune kopia av brev till modern AA, om att de beslutat häva omhändertagandet av dottern BB.

Svar på frågor i JO-anmälningen:

Samtliga frågor som AA enligt JO-anmälan ställt till mig, har hon fått svar på muntligen.

Då vi ej har något ärende har vi ej heller något aktmaterial att ha insyn i. Vi har sparat kopior på brevväxling samt kopia från Rödovre kommunes omhändertagandebeslut från 000731. Allt detta kommer att malas efter JO:s granskning.

Vi har utgått från att företrädarna för Rödovre kommune handlar enligt danska lagstiftningen. Vi har på den danska kommunens begäran, varit dem behjälplig i kontakten med BB:s skola och hem.

Vi har bedömt att det ej finns skäl att öppna ärende i Åstorps kommun.

Jag har sammanlagt träffat AA 1 ½ timme vid två tillfällen, samt skrivit brev (som hon lämnat Er kopior på). Jag har erhållit ett flertal långa, indignerade och för mig kränkande brev, delvis obegripliga undertecknade av AA.

Anklagelserna om rasism och danskhat smärtar mig och är helt grundlösa. Socialchef EE har även fått kopior av ovannämnda brev. Socialchefen har svarat AA.

AA yttrade sig över remissvaret. I samband därmed utvidgade hon klagomålen mot socialförvaltningen i Åstorps kommun. Såsom det får förstås framförde hon även synpunkter på polisen (Polismyndigheten i Skåne län, närpolisområde Ängelholm) angående handläggningen av en fråga om "aktinsyn".

I ett beslut den 25 mars 2002 anförde *JO André* följande.

Den 1 januari 2002 trädde en ny socialtjänstlag i kraft (2001:453). I förevarande ärende behandlas händelser och omständigheter som ägde rum under den tid socialtjänstlagen (1980:620) var gällande. Jag har emellertid valt att i beslutet hänvisa till den nya socialtjänstlagen, som – i de avseenden som här behandlas – inte har inneburit någon förändring i sakligt hänseende.

Socialförvaltningens agerande när polisen bad om assistans

De nordiska länderna har sedan den 1 januari 1971 i huvudsak överensstämmande lagstiftning såvitt avser utlämning för verkställighet av beslut om vård eller

behandling från ett nordiskt land till ett annat. I lagen (1970:375) om utlämning till Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling anges i vilka fall utlämnande från Sverige får ske till annat nordiskt land av den som enligt beslut av myndighet i det landet skall vara omhändertagen för vård eller behandling. Till utlämningslagen ansluter kungörelsen (1970:710) om utlämning till eller från Danmark, Finland, Island eller Norge för verkställighet av beslut om vård eller behandling. Enligt lagstiftningen gäller följande.

En framställning om utlämnande skall göras av polismyndigheten i det land där beslutet om vård eller behandling har fattats. När det gäller en person som vistas i Sverige skall en sådan framställning göras hos polismyndigheten i den ort där den som begärs utlämnad uppehåller sig, eller, om uppehållsorten är okänd, till Rikspolisstyrelsen. Om polismyndigheten finner att villkoren för utlämning är uppfyllda och att utlämning inte bör vägras av något annat skäl, får polismyndigheten meddela beslut om utlämning. För det fall polismyndigheten inte förordnar om utlämning, skall handlingarna skyndsamt sändas till vederbörande länsrätt som beslutar i ärendet. Verkställighet av beslut om utlämning ankommer på polismyndigheten i den ort där den som beslutet rör uppehåller sig.

Lagstiftningen utgår från att man i de nordiska länderna respekterar varandras vårdlagar på berörda områden. Utlämningsförfarandet har därför närmast utformats som en slags handräckning, varvid den beslutande myndigheten i huvudsak skall begränsa sin prövning till att konstatera att vissa formella förutsättningar är för handen. Någon överprövning av om det andra landets beslut om omhändertagande är sakligt motiverat bör därför i princip inte komma i fråga. Det finns dock ett begränsat utrymme för att beakta omständigheter som talar för att det utländska beslutet ändå inte bör leda till utlämning. I förarbetena till lagstiftningen (prop. 1970:30 s. 36) förutsätts att polismyndigheten vid en begäran om utlämning samråder med de svenska myndigheter som har ansvaret för motsvarande beslut här i landet, främst när det gäller utlämning av någon som har ett framträdande vårdbehov.

Av utredningen framgår att polismyndigheten kontaktade socialförvaltningen i Åstorps kommun och bad om assistans vid hämtning av en 11-årig flicka (BB) som var omhändertagen av danska myndigheter. BB var vid den tidpunkten, genom beslut av Rødovre kommune den 31 juli 2000, placerad på Børnepensionen Ågården utan samtycke. Socialförvaltningen gjorde den bedömningen att det var bättre för BB om för barnet kända personer medverkade vid verkställigheten. Socialförvaltningens bedömning och agerande under detta skede föranleder inte någon kritik från min sida.

Socialförvaltningens fortsatta agerande i saken

Den 15 september 2000 erhöll socialförvaltningen i Åstorps kommun en begäran från Rødovre kommune om att ”iværksætte en undersøgelse av forholdene omkring BB, således at vi på det mere konkret og kvalificeret grundlag kan tage stillning til om BB skal bringes tilbage til Ågården”.

Enligt remissvaret vidtog socialförvaltningen därefter följande åtgärder. 1:e socialsekreteraren CC tillskrev AA om Rødovre kommunes begäran och erbjöd henne en tid på socialkontoret. Den 25 september 2000 träffade CC och en annan tjänsteman AA som, enligt remissvaret, uppgav att BB mådde bra och trivdes i skolan. Efter AA:s medgivande träffade tjänstemännen BB och AA vid ett hembesök. 1:e socialsekreteraren CC inhämtade per telefon upplysningar från den skola där BB fullgjorde sin skolgång. Vidare avhölls ett möte på socialkontoret med skolans rektor, representanter från Rødovre kommune och ett ombud för AA.

Socialnämnden har ett särskilt ansvar för barn och ungdom. Detta kommer till uttryck bl.a. i 5 kap. 1 § socialtjänstlagen där det stadgas att socialnämnden skall verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden. Vidare har socialnämnden, enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen, skyldighet att utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan eller på annat sätt kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Enligt 11 kap. 2 § första stycket socialtjänstlagen får socialnämnden, när det gäller en utredning om socialnämnden behöver ingripa till en underårigs skydd eller stöd, för bedömningen av behovet av insatser, konsultera sakkunniga samt i övrigt ta de kontakter som behövs. En sådan s.k. barnavårdsutredning kan bedrivas utan samtycke från vårdnadshavaren men skall så långt det är möjligt ske i samråd med denne.

Av handlingarna hos JO framgår det att BB folkbokfördes i Åstorps kommun den 7 augusti 2000. Hon var alltså folkbokförd i kommunen när Rødovre kommune kontaktade socialförvaltningen. På grund av de uppgifter som socialförvaltningen erhöll från Rødovre kommune uppkom frågor rörande behovet av insatser från socialnämndens sida beträffande BB. Nämnden var därför skyldig att inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen. Genom de olika åtgärder som socialförvaltningen vidtog får anses att en sådan utredning rent faktiskt inleddes. Inom ramen för den utredningen hade socialförvaltningen möjlighet att vidta erforderliga utredningsåtgärder utan AA:s tillåtelse. Det råder viss oklarhet om hur socialförvaltningen vid den aktuella tiden och socialnämnden i efterhand har bedömt på vilken grund de olika åtgärderna vidtogs. Jag nöjer mig i detta sammanhang med att framhålla att nämnden borde ha fattat ett formellt beslut om att inleda en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen och att åtgärderna borde ha vidtagits inom ramen för en sådan utredning. Vad som har framkommit under handläggningen borde i följd härav även ha dokumenterats (se 11 kap. 5 § socialtjänstlagen). För bristerna i dessa hänseenden kan nämnden inte undgå kritik.

Socialförvaltningens redovisning till Rødovre kommune

I en skrivelse till Rødovre kommune den 5 december 2000 lämnade 1:e socialsekreteraren CC, efter begäran, en skriftlig sammanfattning av hennes kontakter i saken. Som jag uppfattar det har sammanfattningen lämnats efter att socialförvaltningen kom fram till att det inte var aktuellt att påbörja en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen. Åtgärden kan därför inte anses ha skett inom ramen för den barnavårdsutredning som jag ovan har funnit rent faktiskt vidtogs.

Enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen (1980:100) gäller inom socialtjänsten som huvudregel sekretess för uppgift om enskilda förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Av 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen följer att sekretessen även gäller i förhållande till utländska myndigheter.

I förevarande fall var det klarlagt för socialförvaltningen i Åstorps kommun att AA inte ville att något samarbete skulle ske med de sociala myndigheterna i Danmark. Det förelåg alltså sekretess enligt huvudregeln i 7 kap. 4 § sekretesslagen gentemot de sociala myndigheterna i Rødovre kommune. En sekretessbelagd uppgift får emellertid, enligt 1 kap. 3 § tredje stycket sekretesslagen, lämnas till en utländsk myndighet om uppgiften i motsvarande fall får lämnas till en svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart, att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten.

Enligt 14 kap. 2 § sista stycket sekretesslagen hindrar inte sekretess enligt 7 kap. 4 § sekretesslagen att uppgift som enskild, som inte fyllt 18 år, eller närstående till denne lämnas från myndighet inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten till annan sådan myndighet, om det behövs för att den enskilde skall få nödvändig vård, behandling eller annat stöd. Denna bestämmelse ger möjlighet för bl.a. två socialnämnder i olika kommuner att samarbeta och lämna uppgifter till varandra i fall där det annars skulle föreligga sekretess mellan dem. Med hänsyn till socialnämndens särskilda ansvar för barn och unga, finner jag att den aktuella bestämmelsen kan tillämpas för att möjliggöra ett samarbete mellan en svensk socialnämnd och de sociala myndigheterna i en dansk kommun i sådana frågor som anges i lagrummet. I förevarande fall pågick det en utredning i Rødovre kommune rörande frågan om tidigare beslutad tvångsvård skulle fortsätta eller upphöra. Enligt min bedömning hade CC – i enlighet med 1 kap. 3 § tredje stycket och 14 kap. 2 § sista stycket sekretesslagen – möjlighet att redovisa de i sammanfattningen angivna uppgifterna till de sociala myndigheterna i Rødovre kommune för att användas i den danska utredningen inför beslut i frågan om omhändertagandet skulle bestå eller upphöra. Vad som har förekommit i denna del föranleder därför inte någon kritik från min sida.

Insyn i personakten

Av utredningen framgår följande. I en skrivelse till chefen för individ- och familjeomsorgen EE, daterad den 15 oktober 2000, begärde AA att få ”aktinsyn”. Begäran om ”aktinsyn” upprepades i en skrivelse till EE, daterad den 25 oktober 2000. Såsom jag förstår remissvaret har 1:e socialsekreteraren CC svarat på bl.a. denna begäran muntligen. I remissvaret har anförts att socialnämnden inte hade något ärende och att det därför inte fanns något aktmaterial att ha insyn i.

Som jag har anført i ett tidigare avsnitt borde socialförvaltningens åtgärder ha vidtagits inom ramen för en utredning enligt 11 kap. 1 § socialtjänstlagen. I följd härav borde handläggningen ha dokumenterats. Mot bakgrund av att socialförvaltningen synes ha vidtagit åtgärderna utan att inleda en utredning, saknas det anledning för mig att ifrågasätta förvaltningens besked om att det inte

fanns något ärende eller någon akt hos nämnden. Enligt min mening borde emellertid socialförvaltningen ha behandlat begäran om ”aktinsyn” i enlighet med bestämmelserna om allmänna handlingar i 2 kap. tryckfrihetsförordningen. När det gäller tillämpningen av bestämmelserna är utlämning, enligt 14 kap. 5 § andra stycket tryckfrihetsförordningen, likställd med svensk medborgare.

Enligt 2 kap. 12 § tryckfrihetsförordningen skall en allmän handling som får lämnas ut, på begäran ”genast eller så snart det är möjligt” på stället utan avgift tillhandahållas den som önskar ta del av den. Av 2 kap. 13 § tryckfrihetsförordningen framgår vidare att den som önskar ta del av en allmän handling även har rätt att mot fastställd avgift få avskrift eller kopia av handlingen. En sådan begäran skall behandlas skyndsamt. Om en framställning om att få ta del av en handling inte kan tillmötesgå fullt ut skall den som begär handlingen underrättas om detta. Han skall också enligt 15 kap. 6 § sekretesslagen underrättas om att han kan begära att frågan hänskjuts till myndigheten och att ett beslut av myndigheten krävs för att ett avgörande skall kunna överklagas. I sammanhanget kan nämnas att en myndighet inte kan vägra tillmötesgå en begäran om att få ta del av allmän handling på grund av att sökanden själv har gett in handlingen eller att sökanden sedan tidigare har en kopia av handlingen. Däremot föreligger det givetvis inte något hinder mot att myndigheten kontakter sökanden för att efterhöra om begäran kvarstår trots att den avser sådana handlingar.

För att en handling skall vara allmän erfordras att den förvaras hos en myndighet och att den är att anse som inkommen till myndigheten eller upprättad hos myndigheten. Enligt huvudregeln i 2 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen anses en handling vara inkommen då den har anlänt till myndigheten eller kommit behörig befattningshavare till handa. Regler om när en handling anses upprättad finns i 2 kap. 7 § tryckfrihetsförordningen. En handling anses upprättad hos en myndighet när den har expedierats, dvs. sänts i väg till någon utanför myndigheten. Hos en myndighet finns det emellertid många handlingar som aldrig expedieras. Sådana handlingar anses upprättade när det ärende de hör till har slutbehandlats hos myndigheten eller, om handlingen inte hänför sig till ett visst ärende, när handlingen har justerats av myndigheten eller på annat sätt färdigställts. Från denna huvudregel finns det flera undantag som jag inte finner skäl att gå närmare in på här.

Av utredningen framgår det att vissa av de handlingar som fanns hos socialnämnden rörande saken var av den karaktären att de utgjorde allmänna handlingar. Som jag redan har nämnt borde socialnämnden ha prövat AA:s begäran i enlighet med det regelsystem som jag har redogjort för.

Övriga frågor

Vad AA har anfört i övrigt föranleder inte någon åtgärd eller något uttalande från min sida.